

ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

Պատրանք մըն էս դուն ալեւս, ոսկի երազ արցունքոտ,
Հէքեաթ մըն էս հընամեայ, կարծես կայիր չըկայիր...
Հին օրերու ապրումով կախարդանքովը հըլու՝
Որպէս ճըրազ պըլպըլուն կը նշուէս հեռուէն:

Քեզ կը փնտռեմ էս հիմա, սա մայթերէն մենաւոր,
Որուն վըրայ դուն յաճախ ըստուերիդ հետ դուգընթաց՝
Ու նորածիլ քու կեանքով, ու արծարծուն քու կեանքով,
Կը վազէիր դուն դպրոց, կամ դպրոցէն դէպի տուն:

Կ'ըզամ յաճախ ունենալ այդ անցեալէդ պահ մը դեռ,
Քու այն խօսքերդ անընտել, չարութիւններդ բարի,
Մաքուր հոգւովդ անբասիր կեանքը ծըծել չիթ առ չիթ,
Քու այն խօսքերդ անընտել, չարութիւններդ բարի:

ԳԱՐՆԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԵՐՈՒՆ

Վերջին օրերէդ ժպիտ մը թեւածող,
Թախիծ մը թաքուն բերիդ մէջ վըճիտ
Ծաղիկէ ծաղիկ կայթով յամրաքայլ
Լուռ կը հանգրիճես քըղանցքդ ու կ'անցնիս:

Ցուրը հըրայրքիդ կը խամրի տարտամ,
Ու այս աշխարհէն դեղինը ուսած՝
Ընդվըզում մը խոր կը տանջէ հոգիդ
Բաժանումին այս կեանքէն դեղեցիկ:

Ու ճամբուն վըրայ՝ սիրտը մեր գիւղին,
Նստած կը դիտեմ հեւքը փախուստիդ,
Ու հետքիդ վըրայ, տըմոյն, դեղնաթոյր,
Փառքդ կարճատեւ էս լուռ կ'արտասուեմ:

ՅՈՎՍԷՓ ԹԵՐԶԱՆԵԱՆ

Նախկին սան Հալէպի Միսիթ. վարժարանի

ԾԱՆՕԹ. — Երիտասարդ գրողը նոր կը մտնէ մեր գրական անդամ-
տանին մէջ. ունի շնորհ եւ զգացում. հարկ է որ հմուտ ձեռ-
քերու տակ՝ աւելի եւս խորանայ հայերէնի եւ բանաստեղծու-
թեան մէջ: ԽՄԲ.

ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Երկար ծրագրումի, խորհրդածութեանց
եւ նախապատրաստական աշխատանքէ մը
ետք, խումբ մը զարգացած եւ նուիրում-
հայեր երեւան եկան խիղախ ու կենսական
առաջադրութեամբ մը, որուն բնոյթն ու
նպատակն է դարկ տալ ու մշակել հայա-
գիտական ուսումները Ամերիկայի մէջ,
զանազան ուսումնասիրութեանց եւ հրա-
տարակութեանց միջոցաւ, ինչպէս նաեւ
հիմնել Հայագիտական Ամպիոն մը Հար-
վըրտ Համալսարանի մէջ:

Այս կազմակերպութիւնը, որ այժմ ծա-
նօթ է Համազգային Հայագիտական Միու-
թիւն անունով, կը կառավարուի տասնը-
հինգ հոգիներէ բաղկացած Վարիչ մար-
մինէ մը, որուն ատենապետն է Մանուկ
Ս. Եանկ: Ամէն ոք կրնայ անդամակցել
այս միութեան շատ փոքր տարեվճարով
մը (ուսանողներու տարեվճարը աւելի
պակաս է): Իր ուղղութեամբ քաղաքական
եւ կուսակցական կայերէ եւ գործունէու-
թենէ հեռու այս միութիւնը կը թուի ան-
հաւատալի, բայց ճշմարիտ իրականացու-
մը ըլլալ երազին բազմաթիւ հայերու, ո-
րոնք անձկագին ակնկալութեամբ վը սպա-
սէին այսպիսի կազմակերպութեան մը
ձեռնարկումին:

Համազգային Հայագիտական Միու-
թիւնը ունեցաւ իր Առաջին Անդամական
Համաժողովը Յունիս 11 - 12ի շաբաթ-
վերջին, Քէյմպրիճի Հօթէլ Քըմէնտըրին
մէջ: Այս համաժողովի նպատակն էր բն-
դունիլ եւ վաւերացնել Միութեան սահ-
մանադրութիւնը եւ մասնակցող 75է ա-
ւելի անդամներուն տեղեկացնել անոր
մինչեւ այդ օրը կատարած աշխատանք-

ները, իրենց բնոյթին ու կարեւորութեան
մէջ, ինչպէս նաեւ յայտնել միութեան
ապագայի (անմիջական եւ հեռավոր) ծը-
րագիրն ու գործունէութիւնը: Այժմ, այս
հաղիւ հինգ ամսուան կեանք ունեցող
միութիւնը ունի աւելի քան 300 անդամ-
ներ, որոնք կը գտնուին 18 նահանգներու
եւ Միացեալ Նահանգաց մայրաքաղաքին
մէջ:

Համազգային Հայագիտական Միու-
թեան նոր վարիչ մարմինի անդամներն են՝
Մանուկ Ս. Եանկ, ատենապետ. (դասա-
խօս Միջազգային Յարաբերութեանց մա-
սին, ի Նորթիսթըրն):

Միութեան Ա. փոխ-ատենապետն է
Տաքթ. Արա Աւագեան, որ ծանօթ է ամե-
րիկահայ բազմաթիւ համայնքներու որ-
պէս ինքնօրնութեամբ՝ յոյժ գովելի հա-
յագիտական ուսմանց տիրացած երիտա-
սարդ մը, որ իր ազդին պատիւ կը բերէ,
որպէս Ամերիկա ծնած մը, որ կրցած է
ինքզինք այնքան զարգացնել: Քարտու-
ղարն է Հայկ Տ. Մանուէլեան, (Հայագի-
տական խոր հետաքրքրութիւն ունեցող
կարող երիտասարդ իրաւագէտ մը): Գան-
ձապահն է Ճ. Մարք Մոլիկեան (Սըմըր-
վիլի «Եունիթն Մօթոր Սէյլս, Ինք.» ի նա-
խագահը եւ բնագիտութեան նախկին ու-
սուցիչ էմ Այ Թի-ի մէջ, որ նուիրում եւ
փորձառու անձ մըն է ազգային եկեղեցա-
կան կեանքին մէջ):

Հարվըրտ Համալսարանի նախագահը,
Նէյթըն Բիւզի, ոչ միայն հետաքրքրու-
թիւն այլ նաեւ գործակցութիւն չի խնա-
յեր միութեան յաջողութեան եւ յառա-
ջացման համար: Համալսարանը ունի

շուրջ 10 բրոֆետներ, որոնք կը փախա-
քին Տաթևըրի աստիճանի տիտղոս ստանալ
հայադիտական դանազան ճիւղերու մէջ:

Ունենալ բարոյական եւ իմացական օ-
ժանդակութիւնը եւ քաջակերութիւնը Ա-
մերիկայի ամէնէն հին եւ բարձր համալ-
սարաններէն մէկուն, Հարվըրտի, եւ կա-
րելիութիւնը անոր մէջ իսկ հաստատելու
Հայադիտական Ամպիոնը, ոչ միայն հա-
յապահպանման վարեւորագոյն գործին
յաջողութեան մեծագոյն գրաւականն է,
այլ նաեւ հայ մշակութային ու եկեղե-
ցական մնայուն արժէքներուն երեսան
բերուելով մեր ազգային արժանապատ-
ուութեան տարածման առիթ ու խթան կը
ծառայէ:

Այս նպատակին համար պիտի գործած-
ուին Հարվըրտի մատենադարանին հայ-
կական բաժնին գրքերը, որոնք թիւով
ամէնէն մեծն են Ամերիկայի մատենադա-
րաններէն, համալսարանի շրջակայքի
բազմաթիւ մատենադարանները, հայկա-
կան մշակութային հաստատութեան մա-
տենադարանը, եւ ասոնց վրայ աւելցող
Նիւ Եորքքանակ հանգուցեալ Տիրատուր
Տիքիճեանի 350 գրքերը, ինչպէս նաեւ նը-
մանօրինակ բազմաթիւ հաւաքածոներ:

Յստակ է, անշուշտ, որ Հարվըրտի Հա-
յադիտական դասընթացներուն մէջ զըլ-
խաւոր տեղ պիտի բռնէ հայերէն լեզուի
դասաւանդութիւնը, որ բացայայտ ան-
հրաժեշտութիւն մըն է հայադիտութեան
մարդին մէջ ուսումնասիրութիւններ կո-
տարելու համար:

Հասցէ՝

National Association for Armenian Studies
and Research
1430 Massachusetts Avenue (Suite 401)
Cambridge 38, Massachusetts

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԹԱՆ: — Գրեց՝ Դերեմիկ
ձիգմէճեան: Հրատ. Յուսարեք, Գա-
հրէ, 1955:

Պ. Դերեմիկ ձիգմէճեան, դասընկեր եւ
մտերիմ Դ. Վարուժանի, ազնիւ մտածու-
թիւնն ունեցեր է հանրութեան յանձնելու
ողբացեալ բանաստեղծին անտիպ նամակ-
ները, որոնք անշուշտ բաւական լոյս պի-
տի սփռեն այդ մեծ մարդուն հոգեկան
վիճակին, ապրումներուն եւ քերթուած-
ներու յղացումի պարագաներուն վրայ:
Բայց ինչո՞ւ այսքան երկար տարիներ ըս-
պասեր է ձիգմէճեան՝ երբ իր մտքէն ար-
դէն կամաց կամաց հեռացեր էին աշա-
կերտութեան շրջանի կենդանի յուշերը:
Լաւագոյն առիթը բանաստեղծին նահա-
տակութեան տարիները չէին. թերեւս
այն քարերը՝ որ գլորած է Մուրատ -
Ռափայէլեանի այդ շրջանի տեսչութեան
դէմ՝ չկարենար վերցնել:

Գիրքը երեք մասերու բաժնուած է.
Դպրոցական կեանքը - Անտիպ Գաւազնե-
րը - Գրականութիւնը: Անշուշտ գրքին
ամէնէն հետաքրքրական մասը այն 34
նամակներն են, մեծ մասով ուղղուած Պ.
Դերեմիկ ձիգմէճեանի:

Ներկայացնել Դ. Վարուժանի նամակ-
ները, եւ անոնց լոյսին տակ՝ խառնելով
իր յուշերը, լայն հորիզոններ բանալ բա-
նաստեղծի հոգեկան ապրումներուն, նը-
կարագրին, վիշտերուն եւ ուրախութիւն-
ներուն, պարզել անոր բանաստեղծու-
թեան աղբիւրները, ներշնչումի առիթնե-
րը, Վանետիկէն կրած ազդեցութիւնները,
պէտք է ին ըլլալ Պ. ձիգմէճեանի նուիրա-
կան գործը այս հրատարակութեան մէջ:
Սակայն Պ. ձիգմէճեան սովորական մէկն
է, առեւտրական մը՝ որ չունի հոգեբա-
նական ըմբռնում. ոչ գրական ոճ եւ ոչ
իսկ ազդուած է այդ մեծ բանաստեղծէն՝
որուն մտերիմն եղած է, ապրած է միա-

սին մանկութեան օրերէն, եւ ինչպէս ինքը
կը հաստատէ՝ հետեւած է մինչեւ նահա-
տակութեան տարիները: Գրքին 63 էջերը
որոնք պիտի կազմէին զեղեցիկ պսակ մը
Դ. Վարուժանի դէմքը պայծառացնող եւ
կը կրեն ձիգմէճեանի ստորագրութիւնը,
կը պատմեն հեղինակին մասին, իր անձնա-
կան դուքը կը հիւսեն. կը պատմեն իր
փանջունիական հերոսութիւնները, սար-
քած ապստամբութիւնները վարժարանէն
ներս, իր խորթ հայեացքները այդ ժա-
մանակի տեսչութեան դէմ, իջնելով ան-
նշան մանրամասնութիւններու: Ինքն է
առաջնորդ Վարուժանին, ինքն է դպրո-
ցական թերթի խմբագիրը, ինքն է Աղբա-
տաց ճաշարանի խոհարարը, ինքն է որ
կերակրած է Դանիէլը՝ ուսանողական
շրջաններուն: Հանրութիւնը երբեք չի
հետաքրքրուիր Պ. ձիգմէճեանի սնանկա-
ցած եղբոր հարցերով, եւ ոչ ալ Երզնկայի
Մընգոր լեռով կամ իր ընտանեկան լու-
սանկարներով՝ որոնցմով դարդարեր է
գիրքը: Ո՞ւր են Վարուժանի գաւազներուն
կամ տիկնոջ լուսանկարները. կրնար Ա-
մերիկայէն հայթայթել. բայց նա մտա-
հոգուած է իր անձով. ու Վարուժան այս
յուշերուն մէջ տեղոյն մանուկ մ'է, ան-
կամ մէկը՝ որ չունար վիզը հլու կը հե-
տեւի Դերեմիկին, որ կը ձայնակցի Դե-
րեմիկին երբ ասոր դպրոցական թոշակ-
ները կը դեղչուին, եւ կամ երբ Դերեմիկը
կ'ուզէ՝ Մուրատ-Ռափայէլեանի վարչու-
թեան դէմ կ'ելլէ:

Պ. ձիգմէճեան որ ինքզինքը գրակա-
նութեան թեկնածու կը ներկայացնէ այս
գրքին մէջ, եւ կը գանգատի թէ դոց էին
Իտալիոյ համալսարանները գրականու-
թեան հետեւող մեր սաներուն առջեւ, ո-
րովհետեւ լատիներէն չէին սորվեցներ
Մուրատ-Ռափայէլեանի մէջ, այլ անոր
փոխարէն մեր գրաբարը, անարդար է.
այդ փոխանակութիւնը մեր լեզուին ի նը-
պաստ էր, եւ Միսիթարեանները մեծ ջան-
քով ստացած են այդ մենաշնորհը: Իր

գիրքն արդէն կը մատնէ թէ գրելու շնորհ
չունէր:

Ուրիշ հերոսութիւն մը, զոր շատ խան-
դով կը պատմէ, ողբացեալ Հ. Օհան (ուղ-
ղէ՛ Յովհան) Աւգերեանի կարծեցեալ հա-
կալութիւնն է եղեր Դ. Վարուժանի
դէմ: Պ. ձիգմէճեան շատ լաւ գիտէ թէ
Աւգերեան ինչ դարգացման տէր էր, եւ
թէ՝ գրականութեան գիրք ալ հրատարա-
կած է. բայց կը զարմանամ թէ ինչո՞ւ
այդ ուսումնասիրտ վարդապետի կենդա-
նութեանը չհրատարակեց իր յուշերը: Եւ
նոյն այդ Աւգերեանն էր որ Դերեմիկի
խնդրանքին վրայ՝ գրեթէ ձրիաւարժ Մ.
Ռափայէլեան ընդունեցաւ իր եղբորորդի-
ները: Չարմանալին այն է որ Դ. Վարու-
ժան՝ Աւգերեանի մասին ոչ մէկ ակնարկ
ունի իր նամակներուն մէջ:

Բ. Մասը կը կազմեն Դ. Վարուժանի
նամակները, մեծ մասով ուղղուած Պ.
ձիգմէճեանին: Անշուշտ այս նամակները
արձագանգն են Դերեմիկի գրածներուն:
Դանիէլ զինքը անկեղծօրէն կը սիրէ, բայց
Դերեմիկի փոխադարձ սէրը քիչ մը շահով
չաղուած է: Դերեմիկի զրկուած նամակ-
ներու գրեթէ ամբողջ բովանդակութիւնը
ասոր եղբոր սնանկութեան պատմութիւնն
է, ուր ձիգմէճեան մտահոգ իր համալ-
սարանական ուսումներու վտանգումէն՝
տեսակ մը ճակատ կը կազմէ Միսիթար-
եաններու դէմ, մղելով Վարուժանն ալ
աղմուկը շատցնելու համար. բայց նա
չյաջողեցաւ իր նպատակին մէջ, պայքա-
րեցաւ, սրդողեցաւ, եւ օր մը որոշեց
մուշտակի փաճառական բոլակ մինչեւ այս-
օր: Մինչ Դանիէլ եղաւ Բանաստեղծ, ո-
րովհետեւ ծնած էր այդպէս. եւ եթէ եր-
բեմն սրդողած նամակներ կը հասցնէր
Վանետիկ իր թոշակին ուշանալուն, սա-
կայն իր խորքին մէջ ուրիշ զգացում ու-
նէր այդ մեծ հաստատութեան հանդէպ,
երբ կը գրէր Գ. Լեւոնեանի. «Չգուշու-
թեամբ կոխեցէք հայերուն նուիրական
կղզին. Ձեր ամէն մէկ քայլը կրնայ հան-